

indlade sig. Skal der finde nogen Afgjøvelse Sted ved Dom, saa maae Paastandene kunne belægges med Beviser; det maa under en Forhandling blive aldeles klart, i hvilket Forhold Gaardmændenes Ret staaer til Huusmændenes; saa at det bestemt kan udfindes og lægges til Grund for Domstolenes Udtalelse. Endnu mindre kunne Domstolene tænke paa at ordne Forholdet saaledes, at der oprettes Laanekasser, Sygekasser osv., Noget, som, hvis jeg ikke har misforstaaet den ærede Landsthingsmand, heller ikke var hans Anskuelse. Spørgsmaalet er derfor: Hvorledes skal Delingsforholdet kunne udfindes uden igjennem den lovgivende Magt? og da maa det dog vistnok blive en Sag af Bigtighed for det høitærede Thing, at med den Tingenes Ordning, som kommer tilstede ved Lovudkastet, kunne Huusmændene ikke blive misfornøiede. I saa Henseende vil den af mig meddeelte Oplysning være af nogen Betydning, at i alle Andragenderne fra Huusmændene, lige fra 1842 til 1851, have de netop ønsket, at Jorderne maatte blive Kommunejord, om der endogaa, hvad jo selve Lovudkastet aabner Afgang til, ved Siden deraf maatte blive enkelte Lodder til faktisk Brug og Benyttelse for hele Sognets Befolkning, for Hartkornseierne og Ikke-Hartkornseierne. Derfor den lovgivende Magt ikke tager denne Sag i sin Haand, frygter jeg for, at Huusmændene i en Række af Aar ikke ville faae nogen Gavn og Glæde, og at det vil gaae de enkelte Huusmænd, som holde Kær, meget daarligt, thi mens Græsset groer, dør Koen.

Sonne: Jeg maa sige det samme som forrige Gang, at det er en meget smuk Betragtning, der gjør sig gjældende, naar Hovedindsigelserne mod Lovforslaget synes at være i Favn af den mindst formuende Part, til Fordeel for Huusmændene; men jeg holder mig overbevist om, at, hvis Lovudkastet ikke gaaer igjennem, vil det netop være til Skade for Huusmændene. Hvorledes vil det da stille sig? Mindelig Overenskomst vil da ikke kunne tænkes, og Sagen kan kun da afgjøres ad den strengt juridiske Veie. Det maatte da komme til Proces, ikke alene for eet Sogns, men for hvert enkelt Sogns Vedkommende. Huusmændene,

som nu i 12 Aar have ført Proces, have hidtil ført denne i Fællesskab med hele Bornholm; men skulde nu ethvert enkelt Sogns Huusmænd begynde forfra igjen, vilde det vistnok være meget tvivlsomt, om der til Syvende og Sidst blev vundet Noget for dem, at sige, hvis de forøvrigt vilde formaae at føre den igjennem. Det er blevet sagt af den ærede 3die Landsthingsmand for 5te Kreds (F. Nielsen), at Udgifterne ikke kunde blive store, da Huusmændene jo kunde faae fri Proces. Men dette have de jo havt hele Tiden, og desuagtet er det mig bekjendt, at Sagen har kostet dem flere hundrede Rigsdaler. Og hvad vil Resultatet blive af Processen? Et af To; enten speciel Udfikstning eller en Dom, der falder ud til, at det dog skulde være Kommuneejendom. Som allerede oplyst af mig under Sagens anden Behandling, vilde speciel Udfikstning blive lidet fyldestgjørende for hver enkelt Huusmand. Uden nu nærmere at gaae ind paa det Vanskelige ved at komme til et Resultat, og hvor mange Aar det vilde være, inden et saadant fremkom, vil jeg kun anføre, at Fordelen, de derved ville erholde, kun vil blive forbigaaende og uden virkelig Betydning for hver enkelt Huusmand, og kom Dommen til at gaae ud paa, at det dog skulde blive Kommunejord, saa havde man jo dog kun opnaaet det samme Resultat ad en overordentlig lang og bekostelig Omvei. Og hvilket forferdeligt Virvar vil der ikke blive, hvis Sagen ikke nu ordnes, eller hvis det endelige Resultat blev en ny speciel Udfikstning? Jeg maa hensele Dpmærksomheden paa alle de Overdragelser, som have fundet Sted i de Aar, Sagen har staaet paa. Mangfoldige Huusmænd have kjøbt Lodder af Gaardmændene, kjøbt, fæstet eller leiet dem, have bygget Huus derpaa og sat hele deres Formue deri, og disse Lodder kunne have været Gjenstand for Salg meer end een Gang. Skulde nu Alt dette gaae tilbage igjen, hvor ulykkelige vilde da ikke Alle de blive, der have anbragt deres Formue i disse Lodder? Naar Lodderne derimod, som Lovudkastet foreslaaer, bliver Kommunejord, saa troer jeg, Enhver vil fkee sin Ret, Eiendomsoverdragelserne blive staaende ved Magt, og Udmarkerne blive det Offentliges Eiendom, til fælles Nytte